

actualisatie
kerndoelen

actualisatie
examenprogramma's

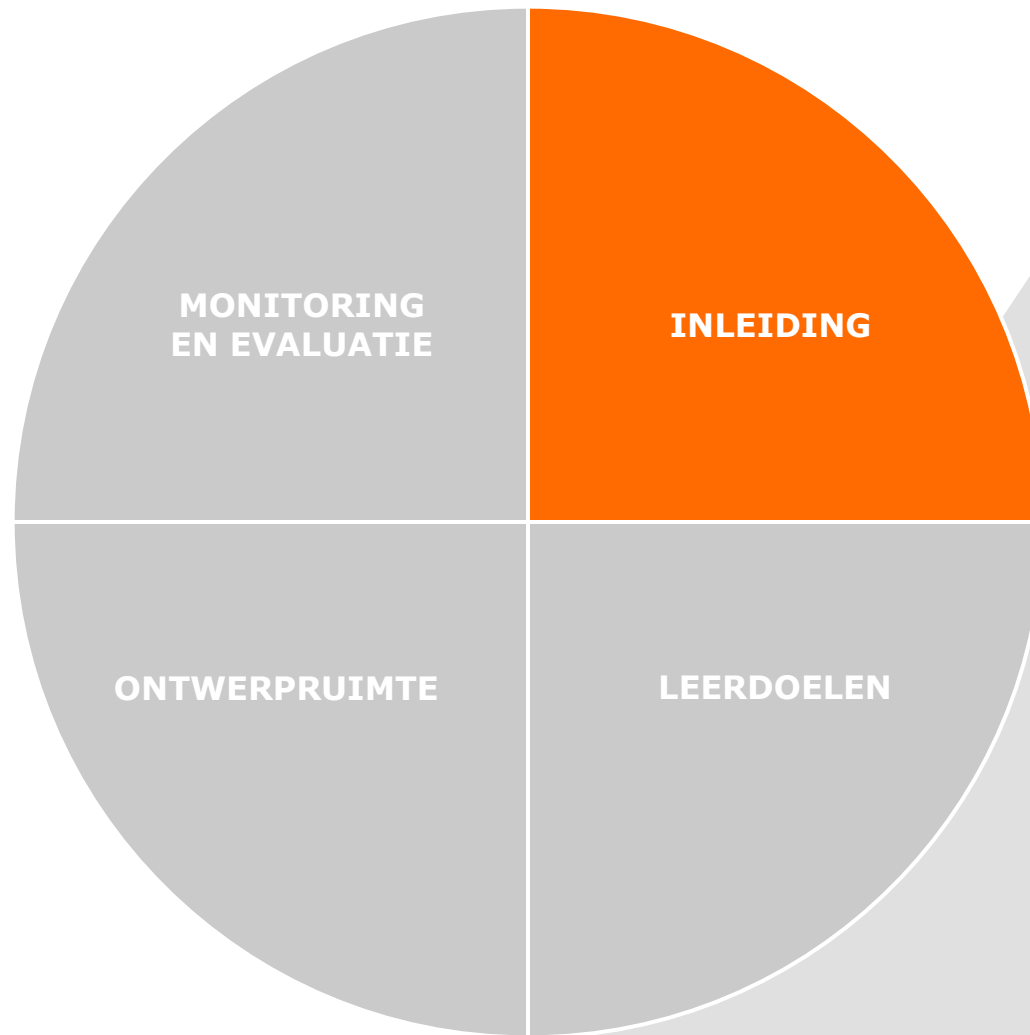
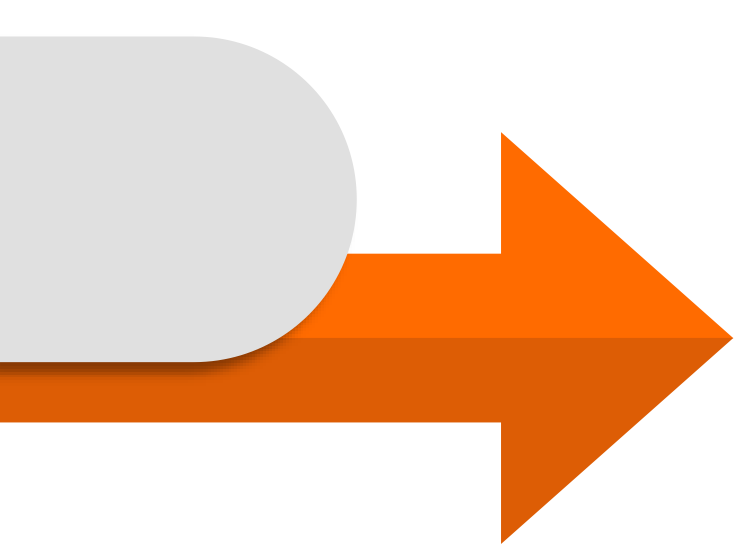
Actualisatie kerndoelen en examenprogramma's

SLO

/ ORD 2023

/ J. Bron, A. Bakker, A. Koopmans,
M. Gilissen & L. Bouman

/ 6 juli 2023

1. Inleiding

Opdracht tot het actualiseren van het formele curriculum

Goed onderwijs door heldere doelen

Beoogd curriculum

Wettelijk vastgesteld in kerndoelen, eindtermen en het Referentiekader Taal en Rekenen.

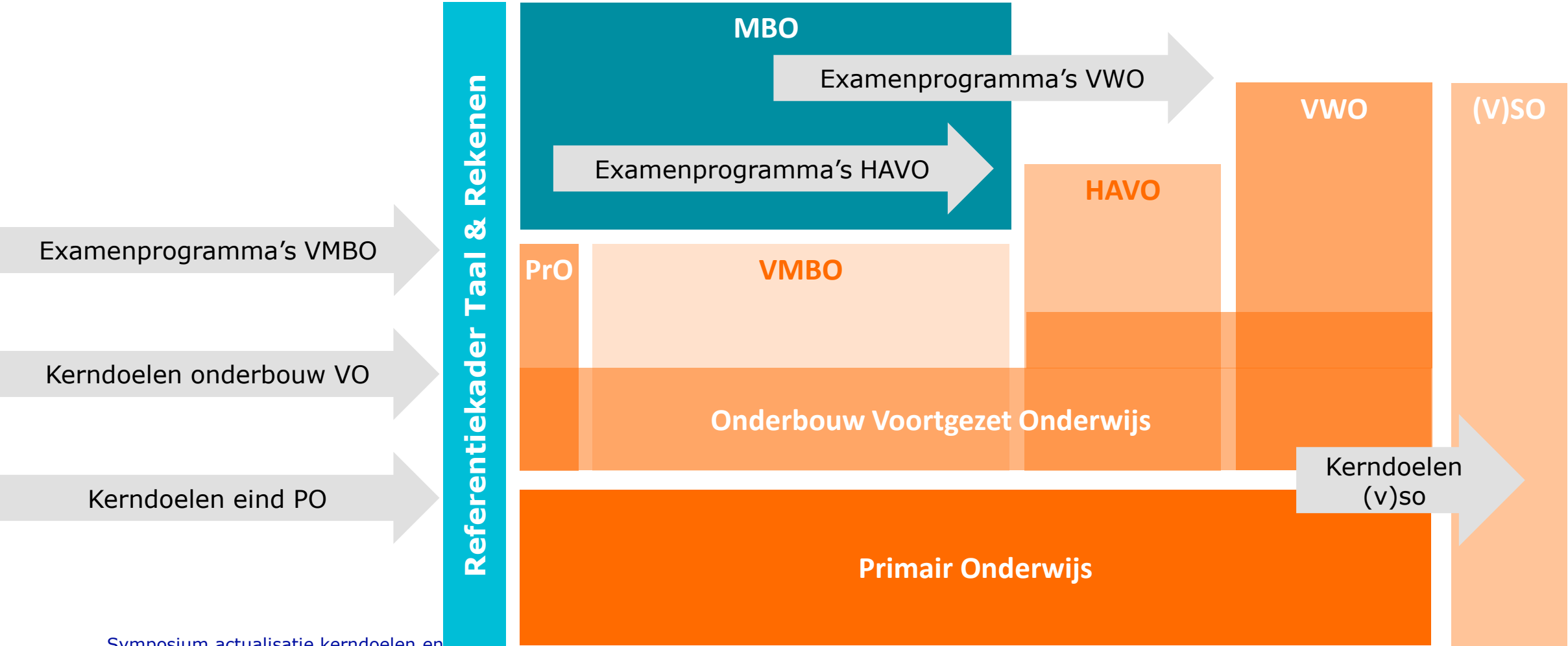
Uitgevoerd curriculum

Vertaling van doelen door leraren/scholen in de onderwijspraktijk.

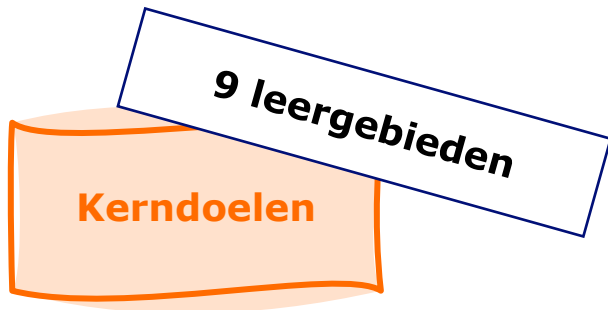
Gerealiseerd curriculum

Resultaten en ervaringen van leerlingen in het onderwijs.

Het formele curriculum in Nederland

Lopende curriculumherzieningen

einde po + so

einde onderbouw vo / (v)so

BB t/m VWO

einde bovenbouw vo

per schoolsoort en leerweg

functionele kerndoelen (v)so

ZML en EMB leerlingen

Huidige kerndoelen voor po, onderbouw vo en (v)so

- ✓ Wat zijn kerndoelen (op dit moment)?
 - ✓ Aanboddoelen einde po en onderbouw vo
 - ✓ 58 po en 58 vo geordend in zeven domeinen
 - ✓ Formele opdracht aan de school vanuit de overheid; verankerd in wet- en regelgeving
- ✓ Wat is het niet?
 - ✓ Kerndoelen zijn geen vorm van pedagogiek, didactiek of voorgeschreven onderwijstijd
 - ✓ Kerndoelen beschrijven geen leerstof per schooljaar

Historisch beeld

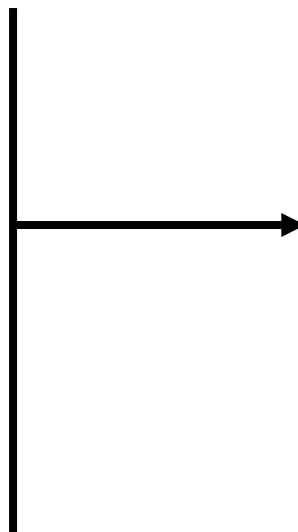
- 2014: Wens tot het herziening curriculum
- 2015: **Platform 2032**: maatschappelijke dialoog
- 2016: Oplevering rapport Ons Onderwijs 2032
- 2017: Start **Curriculum.nu**
- 2018: Ontwikkelteams Curriculum.nu van start
- 2019: Opbrengsten Curriculum.nu gereed: bouwstenen po en onderbouw vo; adviezen bovenbouw vo
- 2020: SLO gaat vervolgfase voor kerndoelen uitvoeren... on hold
- 2020: **Wetenschappelijke Curriculumcommissie ingesteld**
- 2021: Kabinet valt, Curriculum.nu controversieel
- 2021: Drie rapporten van de Curriculumcommissie over verleden en toekomst curriculumbijstelling
- 2021: Minister kondigt aan dat Curriculum.nu qua proces is afgerond, opbrengsten zijn input
- 2021: OCW geeft SLO opdracht tot actualiseren van de examenprogramma's (december)
- 2022: **OCW geeft SLO opdracht tot actualiseren kerndoelen** Nederlands, rekenen en wiskunde, digitale geletterdheid en burgerschap
- 2023: OCW geeft SLO vervolgopdracht tot actualisatie kerndoelen mens en maatschappij, mens en natuur, bewegen en sport, kunst en cultuur en moderne vreemde talen

Kerdoelen urgentie

1. Achterstallig onderhoud kerndoelen (2006 po & vo)
 - doelen zijn niet meer actueel
 - Te grote verschillen aanbod burgerschap en digitale geletterdheid
2. Formulering is te globaal waardoor er (te) weinig sturing vanuit gaat
 - Onduidelijkheid voor leraren wat 'moet' en 'mag'
 - Uitgeverijen vullen curriculum in -> werkdruk bij leraren
 - Verschillen tussen scholen worden groter, negatief effect op gelijke kansen van leerlingen
3. Doorlopende leerlijnen niet op orde
 - Doorstroom en opstroom van leerlingen wordt bemoeilijkt
4. Kerndoelen en het Referentiekader Taal en Rekenen sluiten onvoldoende op elkaar aan
5. Basisvaardigheden leerlingen onder druk

Van opdracht naar uitvoering

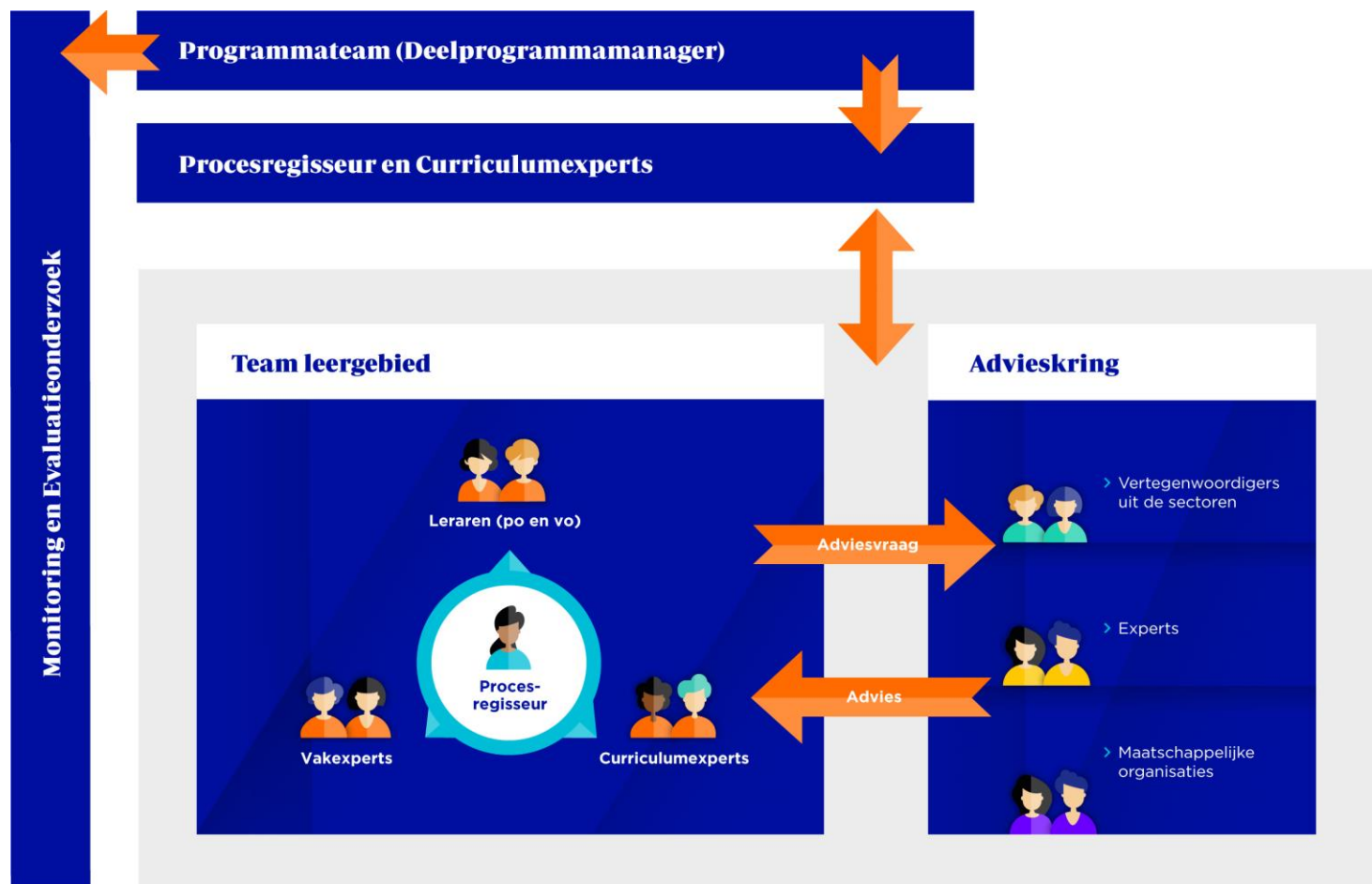
- Ontwerpkader OCW
- Concept werkopdracht aan SLO
- Advies Curriculumcommissie
- Kamerdebat
- Werkopdracht aan SLO

- Startnotities
- werkinstructies

Uitvoering		
Monitoring	STAP 1	Karakteristiek
	STAP 2	Raamwerk
	STAP 3	Uitwerking selectie kerndoelen
	STAP 4	Uitwerking gehele set kerndoelen
		Bijstelling Referentiekader

Kwaliteitswaarborging

Actualisatie kerndoelen uitgangspunten

- ✓ Samenhangende sets conceptkerndoelen voor po en onderbouw vo en (v)so uitstroom Vervolgonderwijs
- ✓ Heldere functie
 - ✓ Kerndoelen zijn bedoeld als instrument voor curriculum- en onderwijsontwikkeling op scholen.
- ✓ Verschillende verschijningsvormen kerndoelen
 - ✓ Doelstellingen die beschrijven waar leerlingen mee in aanraking moeten komen (aanbod), maar ook: welke inspanning er van hen verwacht wordt met het oog op ervaringen (ervaring) en wat ze uiteindelijk moeten beheersen (beheersing).
- ✓ Concretere en specifiekere doelformuleringen
 - ✓ Meer duidelijkheid over de inhoudelijke kern van leergebieden.

Kerdoelen kwaliteitscriteria

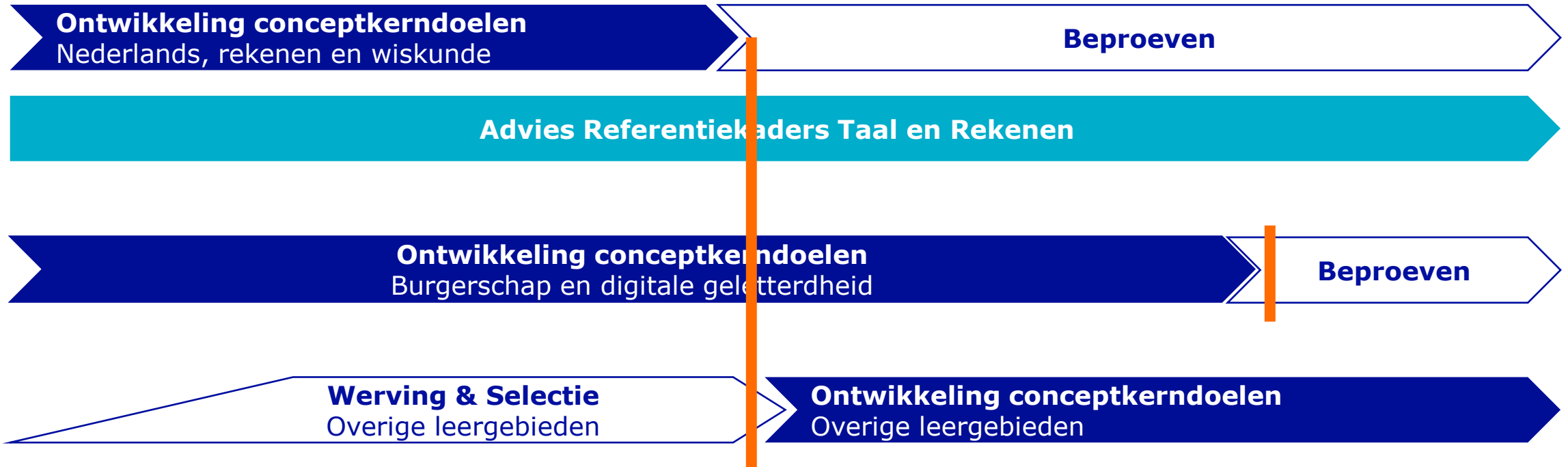
- ✓ Ontwerpruimte
 - ✓ Kerndoelen worden ontworpen voor 70% van de onderwijstijd
- ✓ Doeldomeinen
 - ✓ Herkenbare weerspiegeling in de totale set kerndoelen
- ✓ Kansengelijkheid
 - ✓ Diversiteit, geletterdheid, gecijferdheid, LOB, etc.
- ✓ Doorlopende leerlijn
 - ✓ Drempelloze doorstroom, aansluiting en overgangen
- ✓ Samenhang
 - ✓ Consistente opbouw per leergebied en op totaal
- ✓ Doelformuleringen
 - ✓ Aanbod, ervaring en beheersing; concreet, consistent, gerichte handelingswerkwoorden

Tijdslijn actualisatie kerndoelen

Jan '23

Zomer '23

Jan '24

<https://actualisatiekerndoelen.nl/>

Updates

Werkopdracht

Startnotities

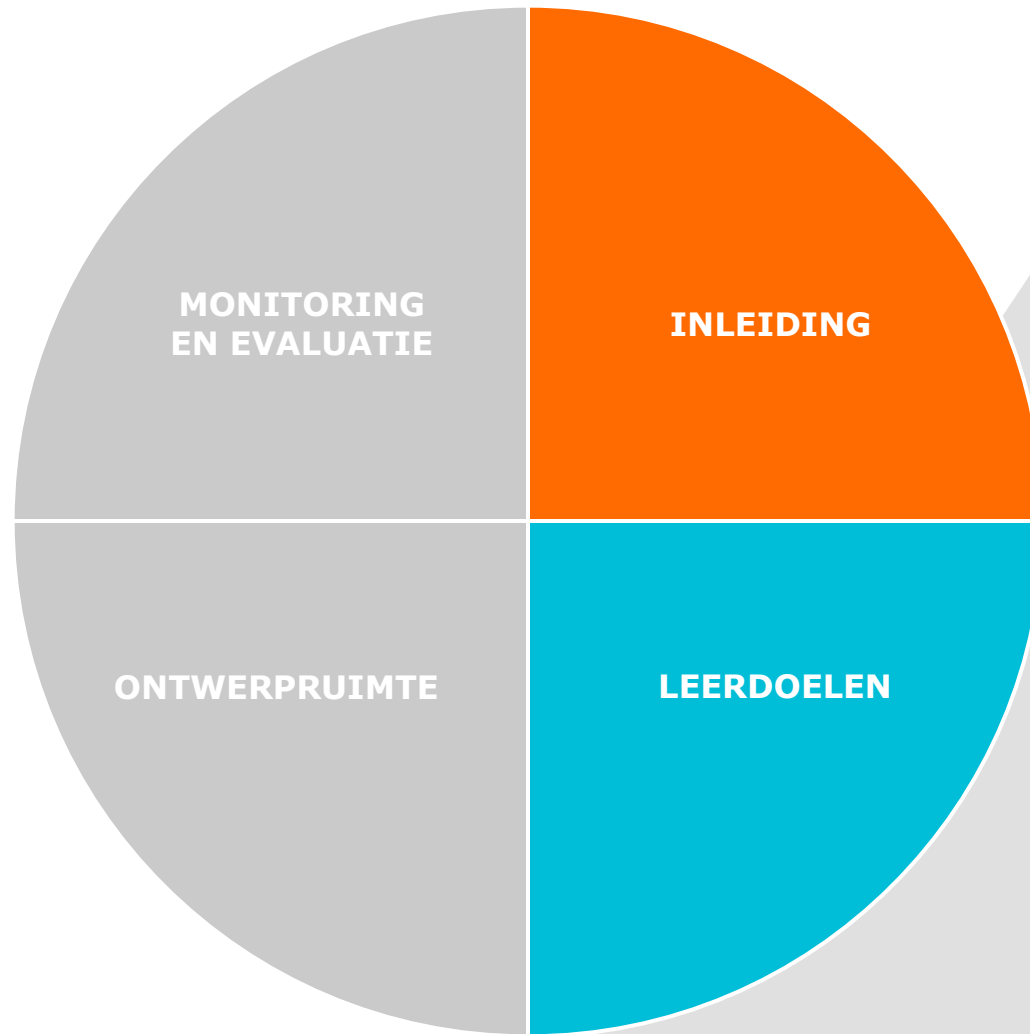
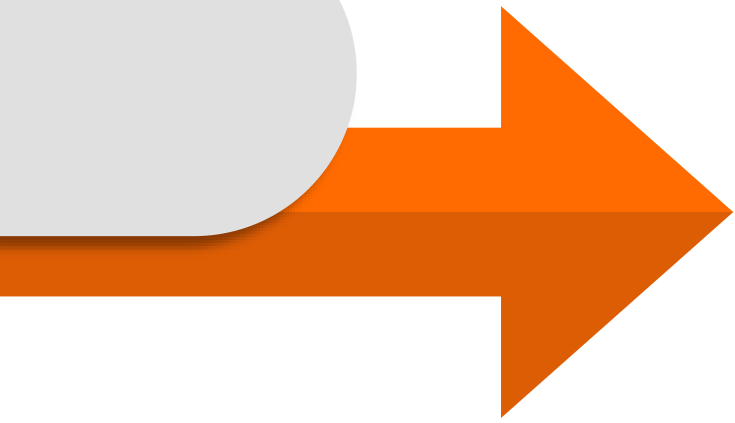
Kader ontwerprijmte

<https://www.curriculumcommissie.nl/>

Adviezen en verkenningen

Kamerbrieven

Relevante documenten Onderwijsraad

2. Vormgeving kerndoelen

Eenduidige formulering van
kerndoelen en
eindexamenprogramma's

Kerdoelen urgentie

- ✓ Achterstallig onderhoud kerndoelen (2006 po & vo) (2010 so) (2014 vso)
 - ✓ Belangrijke inhouden ontbreken / doelen zijn niet meer actueel
 - ✓ Niet alle leerlingen krijgen structureel onderwijs in o.a. burgerschap en digitale geletterdheid
- ✓ Formulering is te globaal waardoor er (te) weinig sturing vanuit gaat
 - ✓ Onduidelijkheid voor leraren wat 'moet' en 'mag'
 - ✓ Uitgeverijen en (commerciële) organisaties vullen curriculum in -> werkdruk bij leraren
 - ✓ Verschillen tussen scholen worden groter, negatief effect op gelijke kansen van leerlingen
- ✓ Doorlopende leerlijnen niet op orde
 - ✓ Doorstroom en opstroom van leerlingen wordt bemoeilijkt
- ✓ Kerndoelen en het Referentiekader Taal en Rekenen sluiten onvoldoende op elkaar aan
- ✓ Basisvaardigheden leerlingen onder druk

Verschijningsvormen kerndoelen

Verschijningsvormen kerndoelen

Huidig kerndoel: De leerlingen leren aanpakken bij het oplossen van reken-wiskunde problemen te onderbouwen en leren oplossingen te beoordelen.

Vormgeving kerndoel

Wettelijke status: Karakteristiek

Concept kerndoel/eindterm:

Doelformulering

- doelzin
- uitwerking

Geen wettelijke status:

- toelichting

Vormgeving kerndoel

Wettelijke status: Karakteristiek

Concept kerndoel/eindterm:

Doelformulering

- doelzin **audience – behavior – content**

- *A: de school of de leerling*
- B: Denkactiviteit of waarneembaar gedrag → handelingswerkwoord
- C: Content (de te leren kennis, vaardigheden, eventueel houdingen en/of context)

Geen wettelijke status:

- toelichting

Vormgeving kerndoel

Wettelijke status: Karakteristiek

Doelzin

Uitwerking

Geen wettelijke status:

Toelichting

Concept kerndoel/eindterm:

Doelformulering

De leerling toont de juistheid van een wiskundige bewering of redenering aan.

Het gaat hierbij om:

- uiten van een vermoeden of formuleren van een bewering;
- toepassen van logische redeneerprincipes;
-

Te denken valt aan:

- aantonen dat elk tweetal oneven getallen opgeteld een even getal oplevert;
- gebruiken van als-dan redeneringen;
-

Handelingswerkwoorden en het kerndoel

Wettelijke status: Karakteristiek

Concept kerndoel/eindterm:

Doelformulering

Doelzin

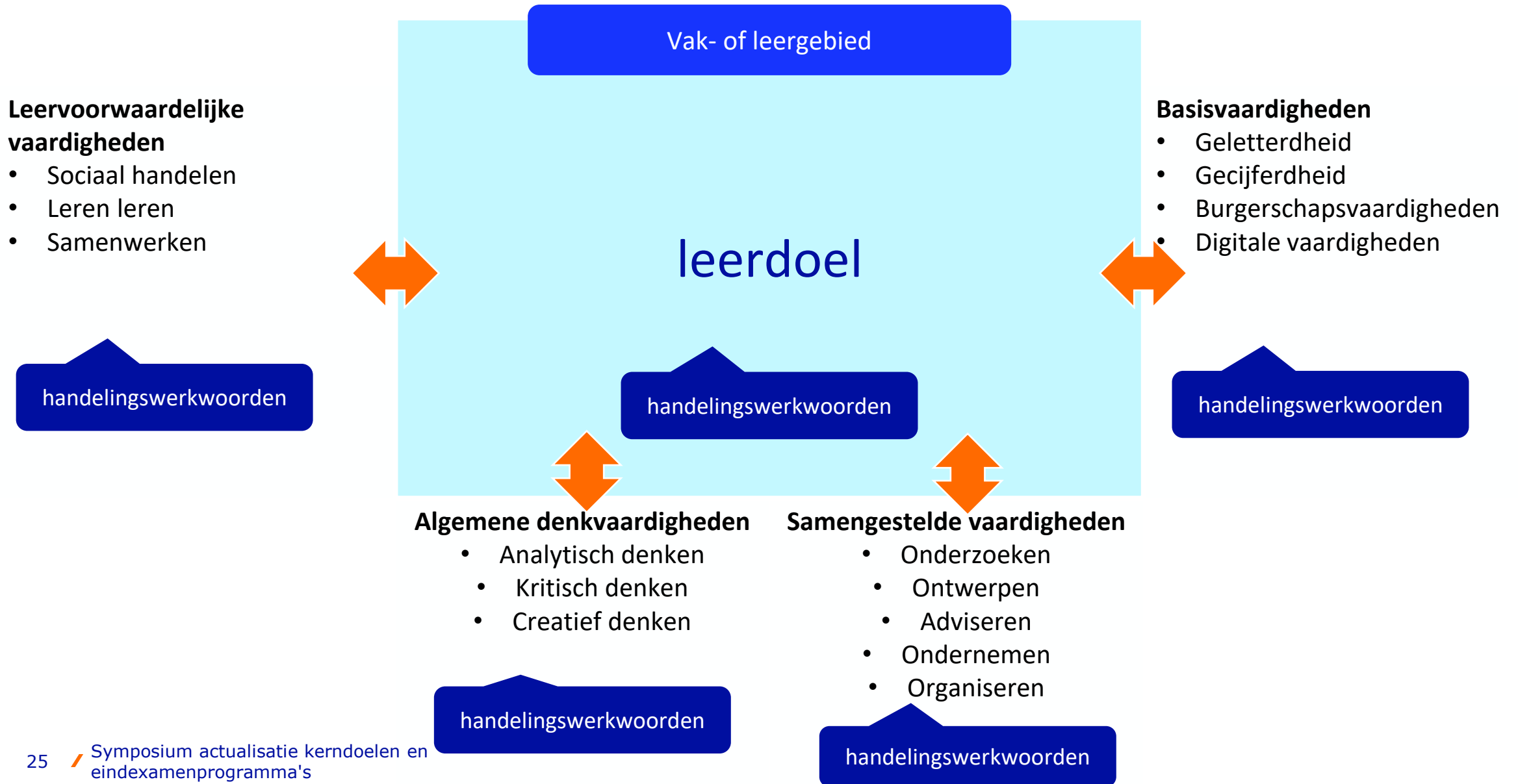
De leerling **toont** de juistheid van een wiskundige bewering of redenering **aan**.

Uitwerking

Het gaat hierbij om:

- **uiten** van een vermoeden of formuleren van een bewering;
- **toepassen** van logische redeneerprincipes;
-

Verbindende vaardigheden

Verbindende vaardigheden

Verbindende vaardigheden

Verbindende vaardigheden

Analytisch denken: op basis van relevante kennis inzetten van gepaste procedures, (denk)strategieën en/of modellen om een vraag of probleem te verhelderen en/of op te lossen.

analyseren - aantonen - afleiden - benoemen - (be)redeneren - bewijzen - conclusies trekken - herkennen - onderscheiden - ordenen - verbanden leggen - vergelijken - verklaren - voorspellen

Vak- of leergebied

De leerling **toont** de juistheid van een wiskundige bewering of redenering **aan**.

Basisvaardigheden

- Geletterdheid
- Gecijferdheid
- Burgerschapsvaardigheden
- Digitale vaardigheden

handelingswerkwoorden

Algemene denkvaardigheden

- Analytisch denken
- Kritisch denken
- Creatief denken

handelingswerkwoorden

Samengestelde vaardigheden

- Onderzoeken
- Ontwerpen
- Adviseren
- Ondernemen
- Organiseren

handelingswerkwoorden

Verbindende vaardigheden

Analytisch denken: op basis van relevante kennis inzetten van gepaste procedures, (denk)strategieën en/of modellen om een vraag of probleem te verhelderen en/of op te lossen.

analyseren - aantonen - afleiden - benoemen - (be)redeneren - bewijzen - conclusies trekken - herkennen - onderscheiden - ordenen - verbanden leggen - vergelijken - verklaren - voorspellen

Vak- of leergebied

De leerling **toont** de juistheid van een wiskundige bewering of redenering **aan**.

Het gaat hierbij om:

- **benoemen** van een vermoeden of formuleren van een bewering;
- **bewijzen** aan de hand van logische redeneerprincipes;

Basisvaardigheden

- Geletterdheid
- Gecijferdheid
- Burgerschapsvaardigheden
- Digitale vaardigheden

handelingswerkwoorden

Algemene denkvaardigheden

- Analytisch denken
- Kritisch denken
- Creatief denken

handelingswerkwoorden

Samengestelde vaardigheden

- Onderzoeken
- Ontwerpen
- Adviseren
- Ondernemen
- Organiseren

handelingswerkwoorden

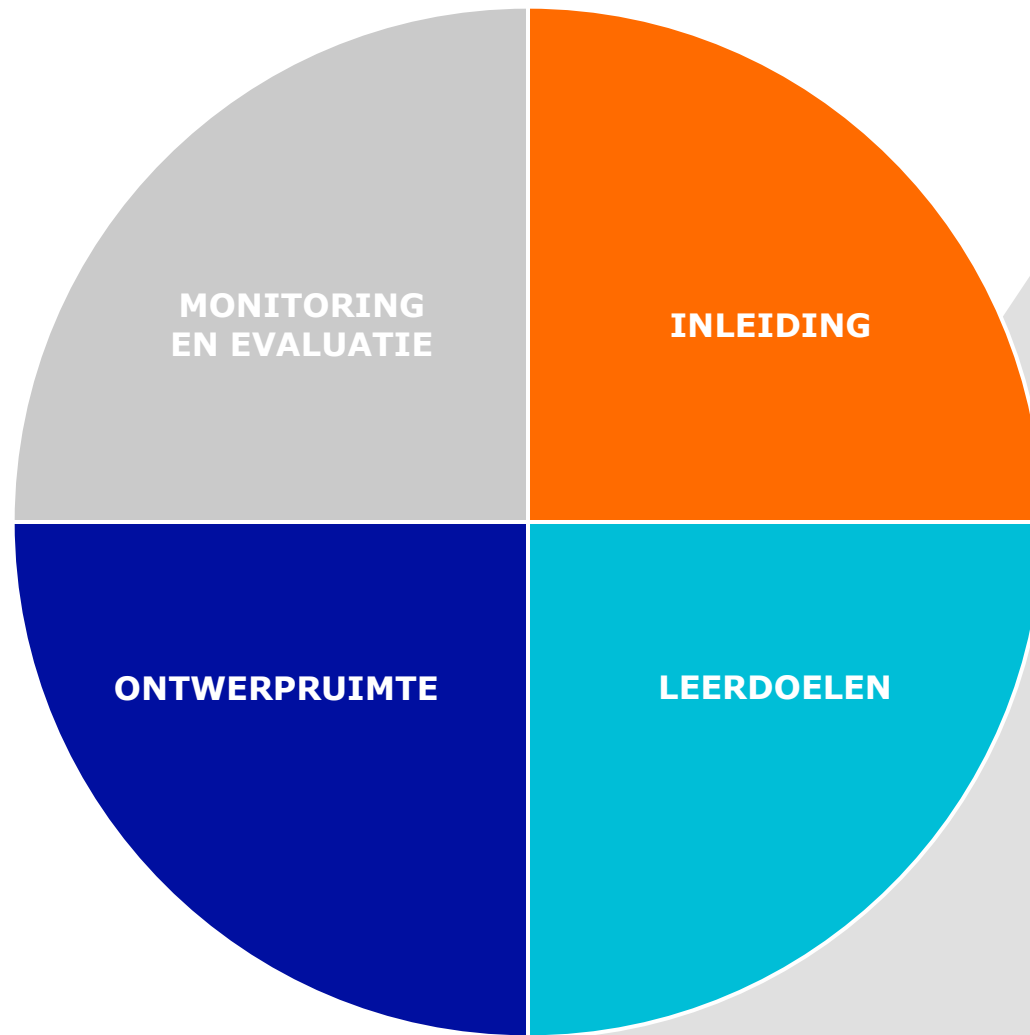
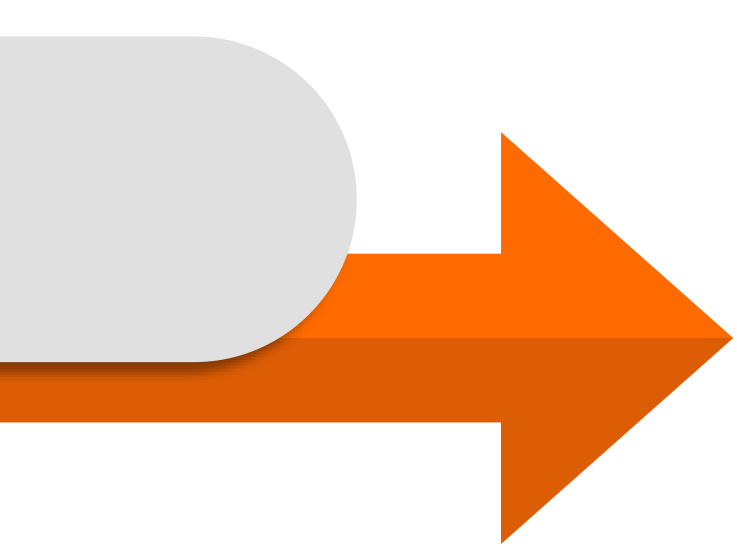
Opbrengsten en dilemma's

Opbrengsten

- ✓ Formulering is specifieker: meer duidelijkheid voor leraren
- ✓ Doorlopende leerlijnen
- ✓ Kerndoelen en het Referentiekader Taal en Rekenen sluiten voldoende op elkaar aan

Dilemma's

- ✓ Generieke curriculumtaal versus vakspecifieke uitdrukkingen en jargon
- ✓ Mate van specificatie

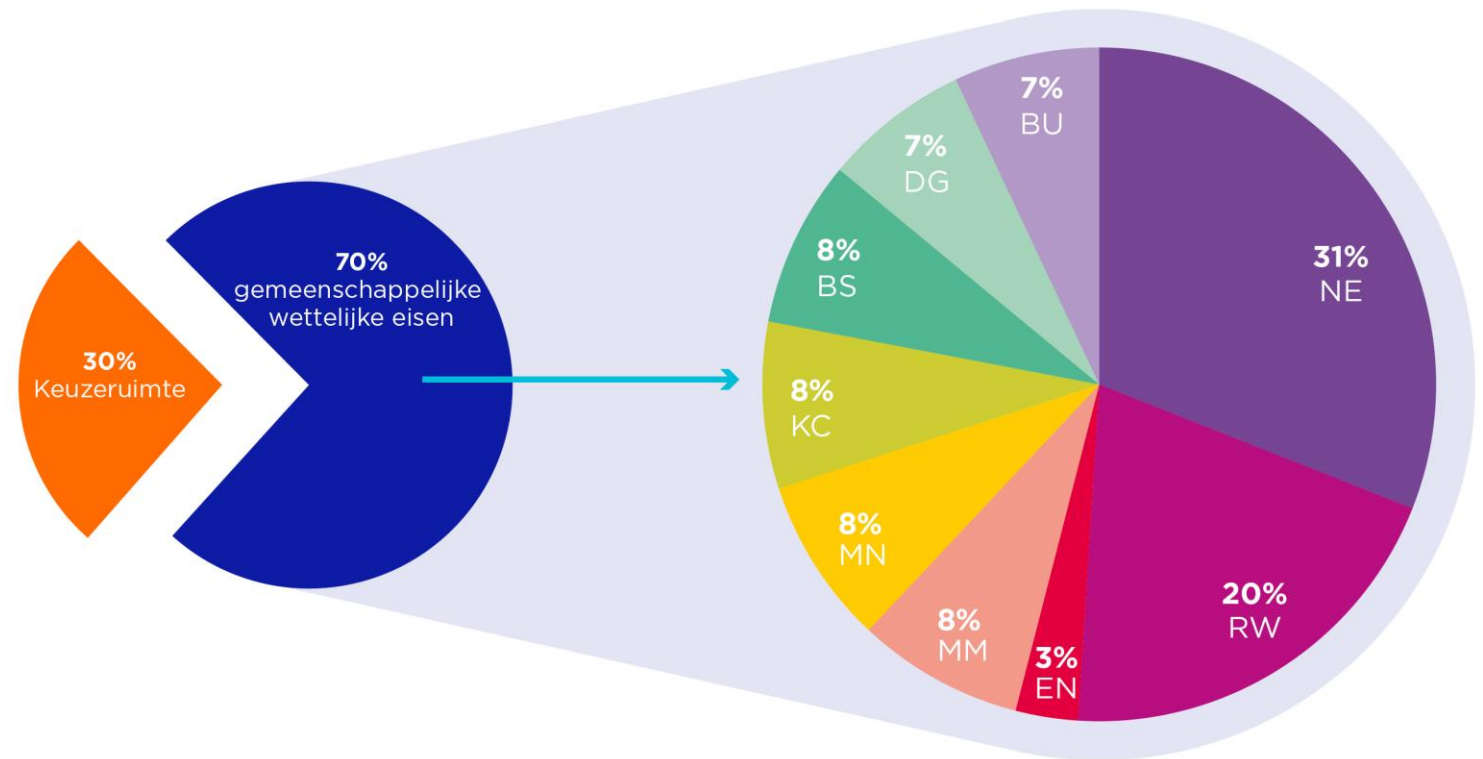
3. Ontwerpruimte

Ontwikkeling van een kader voor ontwerpruimte voor een evenwichtig curriculum

/ Ontwerpruimte gemeenschappelijke wettelijke eisen primair onderwijs:

TOTAAL 5264 UUR

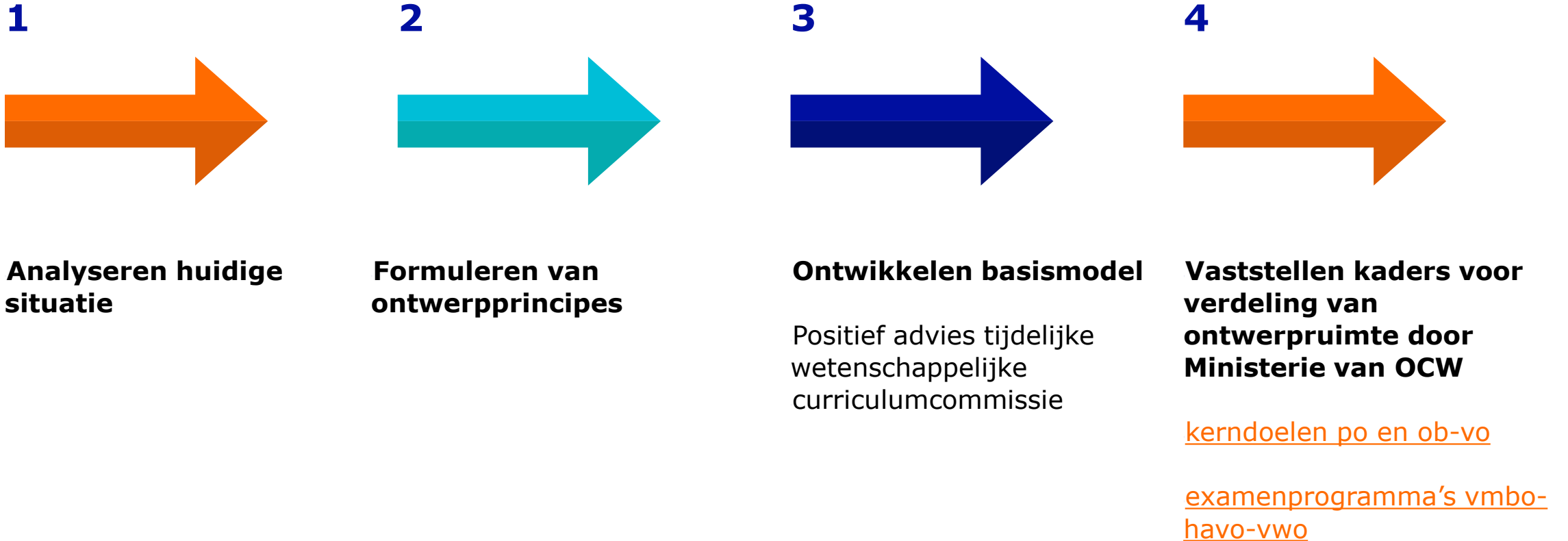
Een ontwerpcriterium om overladenheid te voorkomen en balans in het curriculum te borgen

Wat is ontwerpruimte (niet)?

Ontwerpruimte geeft de relatieve omvang aan van een vak of leergebied binnen het gehele curriculum. Daarmee worden ook de verhoudingen tussen vakken en leergebieden zichtbaar.

- Ontwerpruimte is bedoeld voor ontwikkelaars
- Het is geen richtlijn voor de verdeling van onderwijstijd

Ontwikkeling van een kader voor ontwerprijmte

1. Analyse van de huidige situatie

- ✓ In deze presentatie focus op kerndoelen primair onderwijs en onderbouw voortgezet onderwijs
- ✓ Gemiddelde verdeling van onderwijstijd in de praktijk:
 - ✓ Nationaal (Inspectie, IPTO) en internationaal (OECD)
 - ✓ Grote bandbreedte, verschillen per leerjaar, indeling en namen van vakken/leergebieden
 - ✓ Gemiddelden over de gehele schoolperiode

1. Analyse van de huidige situatie

Leergebied	Gr. 1-8 po	OECD po	Ljr. 1-2 vmbo/havo/vwo	Ljr. 3 havo/vwo	OECD ob-vo
Nederlands	34%	25%	11%	9%	15%
Rekenen & Wiskunde	21%	17%	12%	10%	13%
Engels	2%	6%	10%	9%	10%
Moderne vreemde talen	n.v.t.	n.v.t.	vmbo-k/g/t: 7% havo/vwo: 13%	16%	5%
Mens & Maatschappij	WO (5-8): 13%	11%	11%	16%	15%
Mens & Natuur	NT: 4%	8%	12%	15%	15%
Kunst & Cultuur	7%	10%	10%	8%	7%
Bewegen & Sport	6%	9%	9%	7%	8%
Digitale geletterdheid	-	1%	-	-	1%
Burgerschap	-	-	-	-	-
Overig	17%	13%	12-18%	10%	11%
Totale onderwijstijd	100% 7520 uur	100%	100% 2000 uur	100% 1000 uur	100%

Gemiddelde verdeling onderwijstijd

- Impliciete vrije ruimte huidige kerndoelen niet goed terug te zien
- Verschillen internationaal
- In po NE/RW – overig
- Weinig gegevens BU/DG
- Kerndoelen voor alle leerlingen, differentiatie in de praktijk

2. Formuleren van ontwerpprincipes

- ✓ Beperken tot de kern: 70% van de totale onderwijstijd. Overige 30% is keuzeruimte voor scholen.
- ✓ Beperken tot een kerncurriculum dat voor alle leerlingen in alle schoolsoorten geldt en rekening houdt met wettelijke vereisten (BS en MVT).
- ✓ BU en DG toevoegen en zichtbaar maken met eigen ontwerprijimte.
- ✓ Uitgaan van de globale verhoudingen in de verdeling van onderwijstijd in de huidige praktijk, met afgeronde percentages. Met oog voor internationale vergelijking en doorlopende leerlijnen.

3. Ontwikkelen basismodel

/ Redeneringen en keuzes in het basismodel:

- / Ruime aandacht NE en RW, belang basisvaardigheden
- / Engels po verstevigd i.v.m. doorlopende leerlijn en kernvak in vo
- / PO: MM, MN, KC en BS:
gelijke ontwerpruimte voor balans en doorlopende leerlijn
- / OB-VO:
MM, MN: even groot als NE en RW, samengestelde leergebieden;
KC en BS: gelijk aan huidige verdeling
- / BU en DG gelijke, substantiële en expliciete ontwerpruimte, afgeleid van/gewogen t.o.v. de ontwerpruimte van andere leergebieden

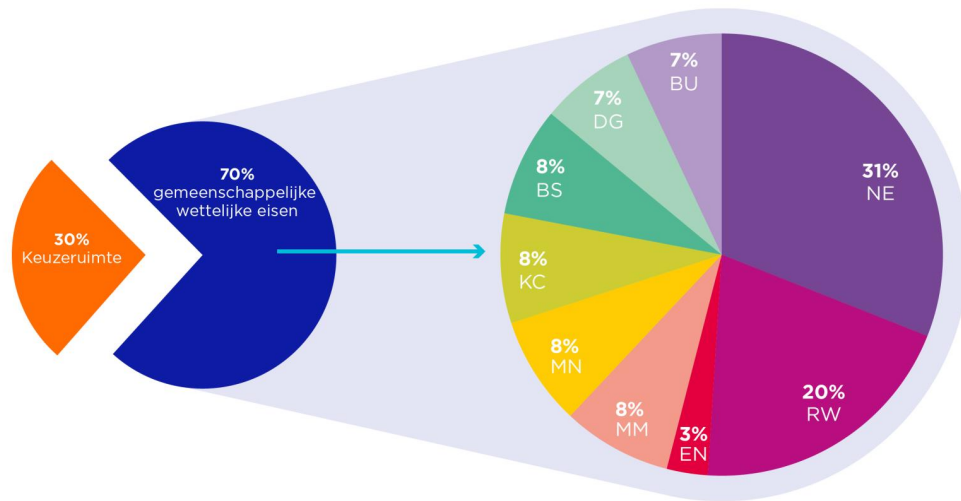
/ Positief advies tijdelijke wetenschappelijke curriculumcommissie:

- / Het basismodel volstaat, evalueer en verfijn na de actualisatie.
- / Overladenheid voorkomen is niet alleen een kwantitatief maar ook een kwalitatief vraagstuk.

4. Kader voor verdeling van ontwerpruimte

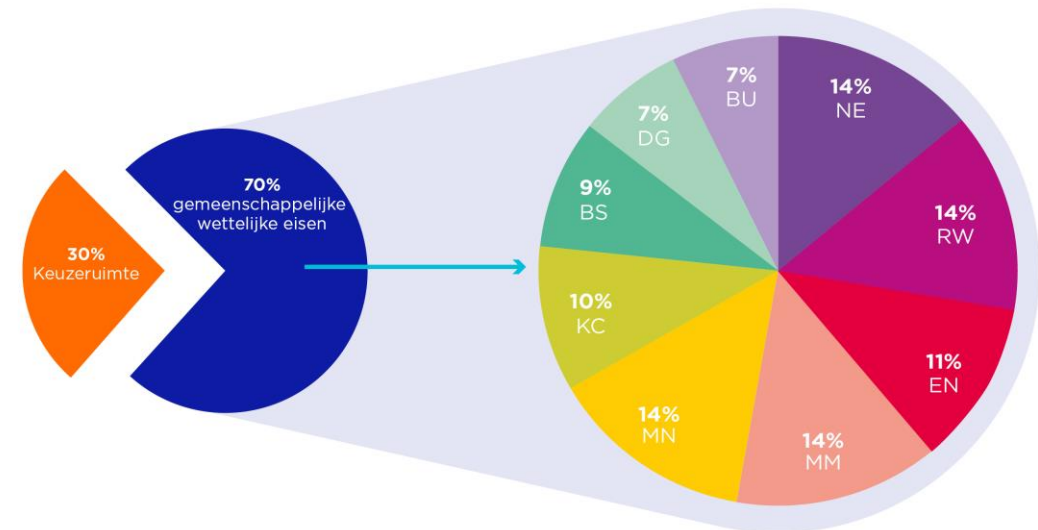
/ Ontwerpruimte gemeenschappelijke wettelijke eisen primair onderwijs:

TOTAAL 5264 UUR

/ Ontwerpruimte gemeenschappelijke wettelijke eisen leerjaar 1-2 vmbo/havo/vwo:

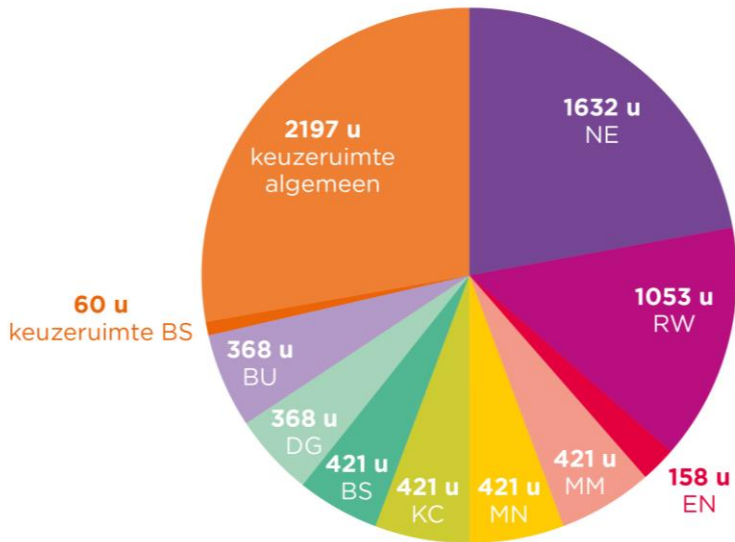
TOTAAL INDICATIEF 1400 UUR

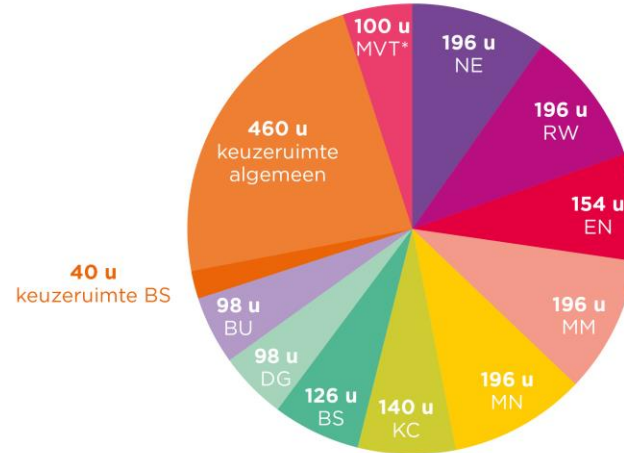
Specificatie ontwerprijimte

Curriculum onderbouw voortgezet onderwijs
totaal indicatief 2000 uur (leerjaar 1 en 2)

Curriculum primair onderwijs totaal 7520 uur

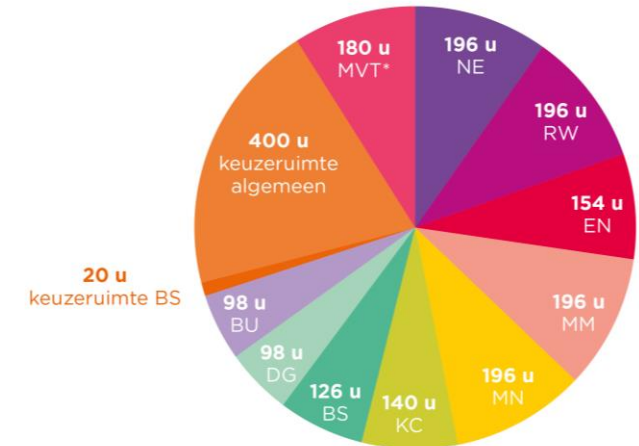

2c. vmbo-k/g/t

Curriculum onderbouw voortgezet onderwijs
totaal indicatief 2000 uur (leerjaar 1 en 2)

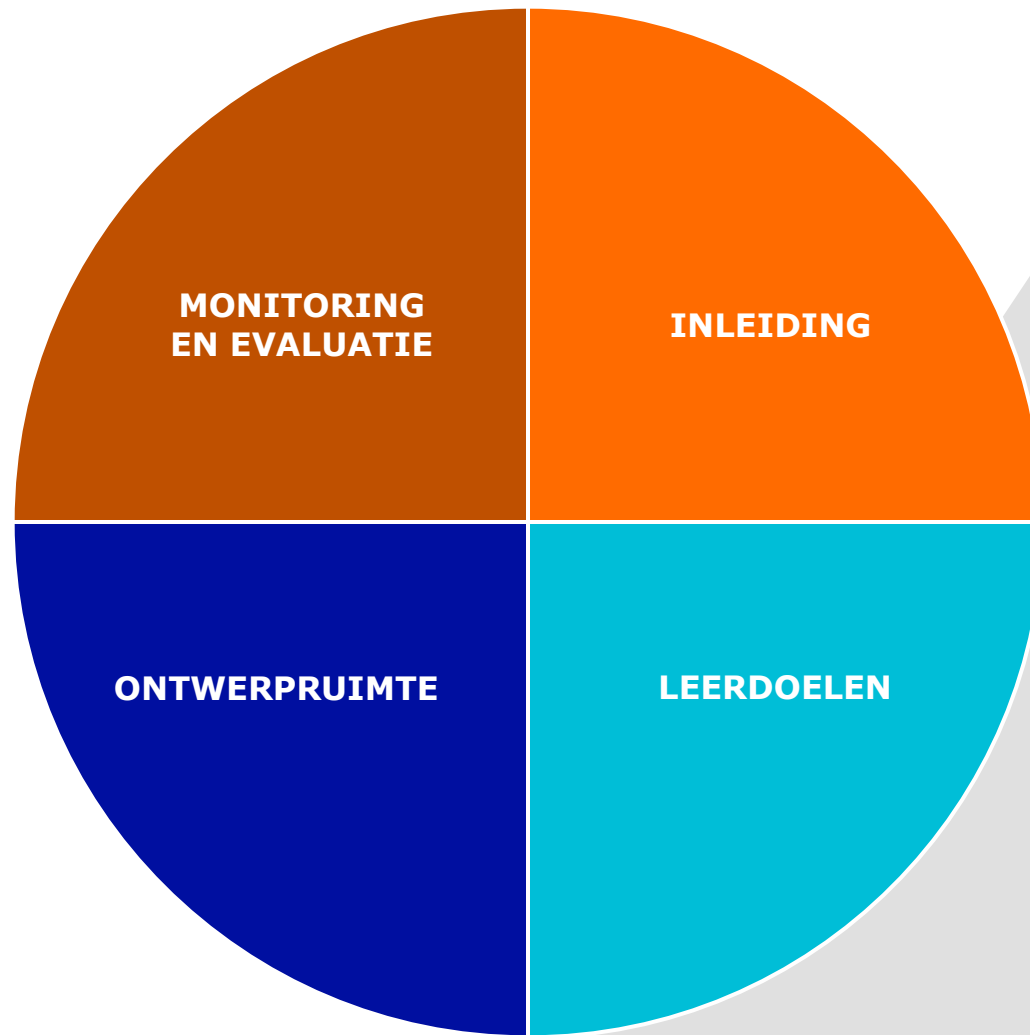
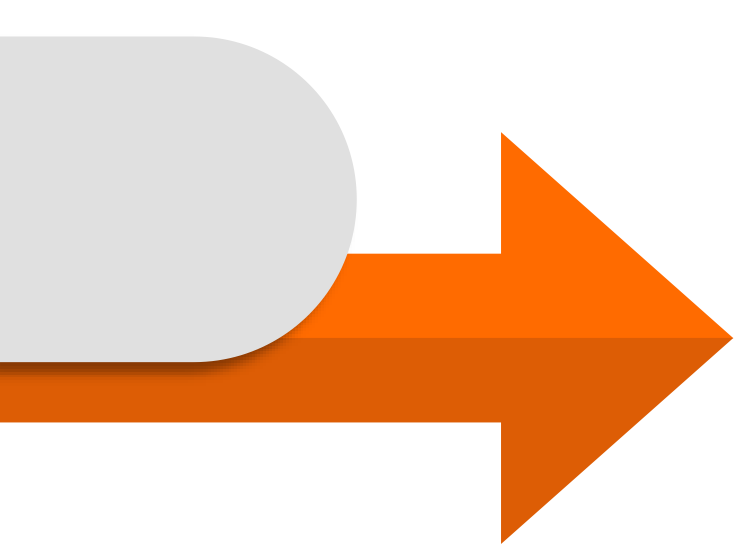
2d. havo

Ontwerprijimte is bedoeld voor ontwikkelaars... Scholen richten hun onderwijs op verschillende manieren in en dat geldt ook voor de keuzeruimte.

Hoe gebruiken ontwikkelaars het kader?

- Benodigde tijd om bepaalde doelen aan te bieden en te behalen blijft een inschatting. Aspecten die een rol spelen:
 - Als er doelen of domeinen bij komen, wat gaat er dan af?
 - Hoeveel tijd wordt in de huidige praktijk aan het leergebied besteed?
 - Wordt in de huidige situatie overladenheid ervaren en hoe komt dat?
- Gemaakte keuzes om tot een haalbare set doelen te komen worden onderbouwd.
- De bruikbaarheid en effectiviteit van het kader worden meegenomen in monitoring en evaluatie.

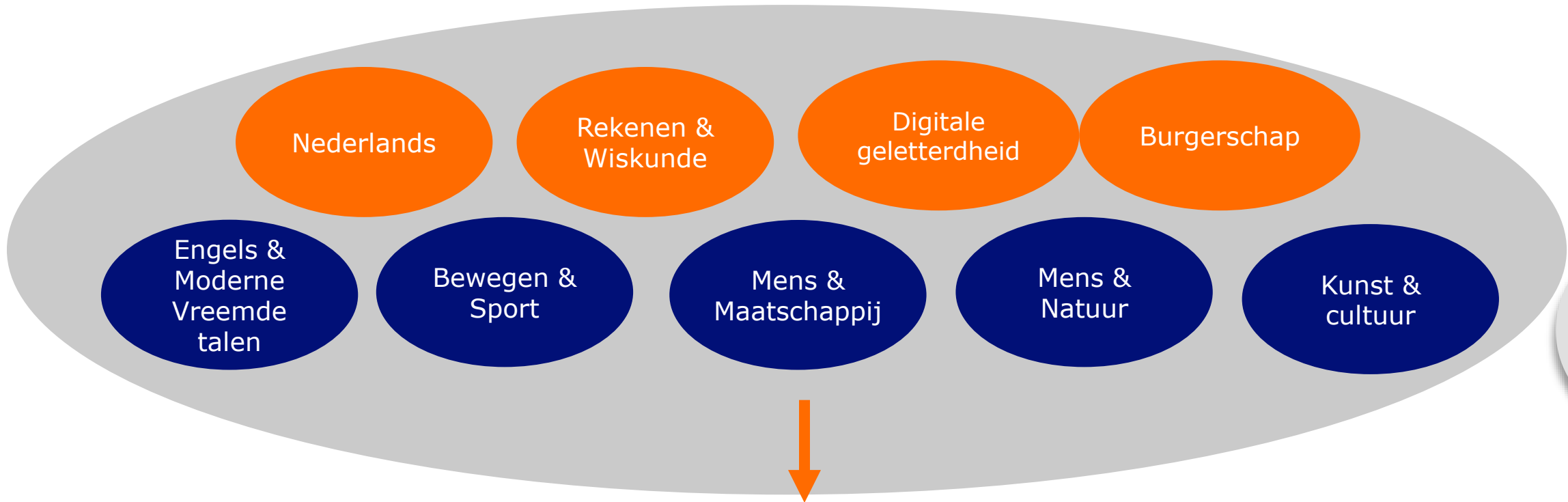

4. Monitoring en evaluatie

Actualisatie onderwijsdoelen

Eén samenhangende set kerndoelen die voldoen aan de kwaliteitscriteria

Eén set kerndoelen voor PO / VO
+ eenduidige karakteristieken

Monitoring en evaluatie

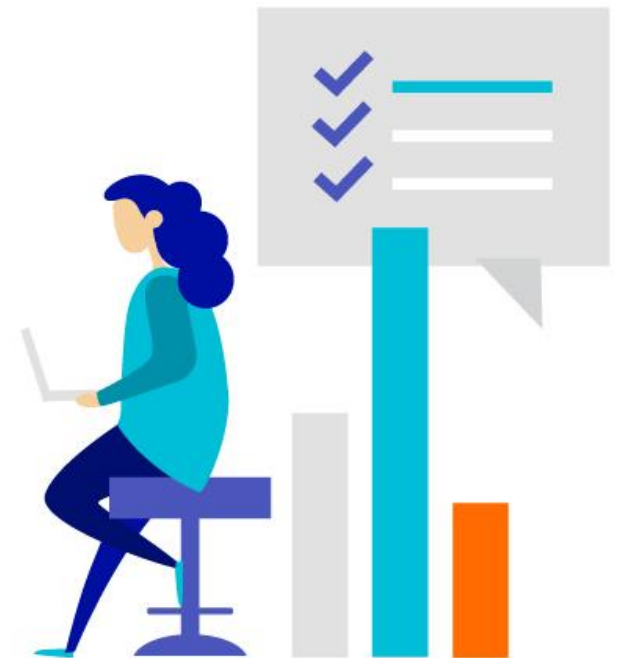
Het **monitorteam** van SLO zorgt voor de kwaliteitsborging van de actualisatie.

Opdracht:

- ✓ Monitoren van het **ontwikkelp proces**
 - ✓ In hoeverre lopen de processen in de teams zoals beoogd? Kunnen de beoogde activiteiten worden uitgevoerd met de input die zij hebben, voorzien of ervaren zij knelpunten?
- ✓ Evaluatie van **producten**
 - ✓ Voldoen de producten aan de kwaliteitscriteria uit de werkopdracht?

Belang monitoring en evaluatie

- Verantwoording
 - OCW en het onderwijsveld
- Sturingsinformatie
 - Voor het programmateam
- Ondersteuning
 - Voor ontwikkelteams: teamleden, curriculumexperts en procesregisseurs
- Lering
 - Intern bij SLO en extern curriculumonderzoek

Iteratieve werkwijze

Tussenproducten:

1. Karakteristiek
2. Raamwerk
3. Selectie doelen
4. Gehele set doelen
5. Toelichtingsdocument

Procesmonitoring

- ✓ Vragenlijst n.a.v. ontwikkelsessies
 - Waardering ontwikkelsessie in een cijfer
 - Sfeer, samenwerking, beschikbare tijd, ontvangen informatie en opzet ontwikkelsessie
 - Positieve punten en verbeterpunten
 - Wat hebben de teamleden nog nodig?
- ✓ Resultaten in een rapport naar
 - ✓ Het programmateam - signalering/sturing
 - ✓ Voor de procesregisseur - sturing
- ✓ Aanwezig bij werkochtenden en middagen

Productanalyse

/ **Kwaliteitscriteria uit de werkopdracht**

1. Ontwerpruimte
2. Drie doeldomeinen
3. Kansengelijkheid
4. Doorlopende leerlijn
5. Samenhang
6. Doelformuleringen
7. Brongebruik
8. Vrijheid van onderwijs

/ Voldoen de producten aan de kwaliteitscriteria uit de werkopdracht van OCW?

/ Instrument: kwaliteitscriteria uit de werkopdracht > werkinstructies > indicatoren

/ Elke product langs dezelfde meetlat

Voorbeeld – ingevuld instrument

N	Indicator (gespecificeerd)	Kwaliteitscriterium (uit w	Wie kijkt hier naar?	er invulling aan g	Sc	Toelichting: positiev	Toelichting: aandachtsp
1	Indien relevant voor de opgeleverde eindtermen: In het toelichtingsdocument staa	4.1 Diversificatie	EXP diversiteit			•Mooi dat er gekozen is on	Er is in het toelichtingsdoc
2	Indien relevant voor de opgeleverde eindtermen: Perspectieven op inhouden doe	4.1 Diversificatie	EXP diversiteit			•Voor de vakken nlt en O&	•Gaat het bij domein E (p.17) all
3	Indien relevant voor de opgeleverde eindtermen: Begrippen en formuleringen zijn	4.1 Diversificatie	EXP diversiteit			•Er worden vrijwel geen b	•Overweeg om ipv "de menselij
4	Indien relevant voor de opgeleverde eindtermen: In de formulering van de concep	4.2 Geletterdheid / 6.5 Handeling	EXP geletterdheid	Er komen veel hww in	3	Er komen veel hww in voc	Soms twijfel ik of een hww dat
5	Indien relevant voor de opgeleverde eindtermen: Reken- en wiskundige kennis er	4.3 Reken- en wiskundige kennis	EXP gecijferdheid				
6	Indien relevant voor de opgeleverde eindtermen: LOB is waar mogelijk verbonder	4.4 LOB	EXP LOB	staat nu nog niet in de	3	er is duidelijk wel een eind	zie bij algemene opmerking hier
7	Vaardigheden zijn vakspecifiek uitgewerkt, waarbij relevante vaardigheden verb	5.5 Verbindende vaardigheden	EXP vaardigheden	alle vaardigheden zijn	4		
8	Bij een (verbindende) vaardigheid die vakspecifiek wordt uitgewerkt, zijn, waar r	5.5 Verbindende vaardigheden	EXP vaardigheden	het hww 'toelichten' s	3		is het hww 'begrijpen'op p.58 t
9	De leervoorwaardelijke vaardigheden (sociaal handelen, leren leren en samenwe	5.5 Verbindende vaardigheden	EXP vaardigheden	Bij de uitwerking van c	4		kijk nog even naar de formulering
10	Voor verbindende vaardigheden ls het niveau per schoolsoort beschreven. Tuss	5.5 Verbindende vaardigheden	EXP vaardigheden	dit is netjes gedaan	4	de uitwerking op p.51-52 vmbo-bb de kandidaat legt uit...c	
11	De verschillen in kennis, vaardigheden, inzichten en houdingen tussen de school	5.6.1 Horizontale afstemming scf	EXP voor VMBO, AK	tabel eindterm en onde	4	overeenkomsten en versc	bij gemeenschappelijke cor
12	Waar wettelijke differentiatie tussen schoolsoorten/leerwegen gewenst is, is dat	5.6.1 Horizontale afstemming scf	MTT		4	Er is gedifferentieerd in de	doelzin en in de uitwerking. Er
13	De eindtermen bevatten geen opsommingen van begrippen.	6 Eindtermen	MTT		3	Veelal geen opsommingen	in de doelzin van natuurkunde i
14	De eindtermen bevatten geen woorden tussen (haakjes).	6 Eindtermen	MTT		1		Gemeenschappelijke eindterm t
15	Doelformuleringen zeggen niets over wat de doelformulering NIET inhoudt.	6 Eindtermen	MTT		4	De doelformuleringen beschrijven niet wat de doelformule	
16	De eindtermen hebben een consistente opbouw bestaande uit een doelzin en wa	6 Eindtermen	MTT		3	Alle doelzinnen hebben ee	Voor biologie alleen: De consis
17	De doelformuleringen zijn helder en begrijpelijk geformuleerd (dus niet: ingewikkel	6.2 Concrete eindtermen	MTT		3		De doelformuleringen van O&O
18	De doelformuleringen zijn zonder toelichting (deel III van doelformulering, 'Te denk	6.2 Concrete eindtermen	MTT		3	De doelformuleringen zijn	De doelformuleringen van O&O
19	De eindtermen zijn geformuleerd in een bepaalde mate van concreetheid. Dat wil	6.2 Concrete eindtermen	EXP vaardigheden	op zich goed, maar de	3	O&O: Concepteindtermen 2.5 h	
20	De mate van concreetheid van de eindterm is vergelijkbaar met andere eindterme	6.2 Concrete eindtermen	EXP vaardigheden		3		SV: Bij BIO zijn bb-kb veel conc
21	De doelzin is maximaal twee zinnen.	6.4.1 Eindtermen max twee zinn	MTT		4	Het maximaal aantal zinnen wordt niet overschreden.	
22	De doelzinnen zijn opgebouwd uit, en houden de volgorde aan van, de componer	6.4.2-4 ABC componenten doelf	MTT		4	De ABC volgorde wordt aangehouden.	
23	In de doelzinnen heeft component B de vorm van één of enkele handelingswerk	6.4.2-4 ABC componenten doelf	MTT		2		Bij natuurkunde in de eerste bu

Voorbeeld - indicator

✓ Kwaliteitscriterium Kansengelijkheid

✓ Indicator:

✓ "In het toelichtingsdocument staat omschreven welke keuzes het team gemaakt heeft bij het selecteren van inhoud met oog op de diversiteit van de samenleving."

✓ Analyse:

- Hoe is er invulling aan gegeven
- Score (1-4) ter indicatie
- Positieve punten
- Aandachtspunten

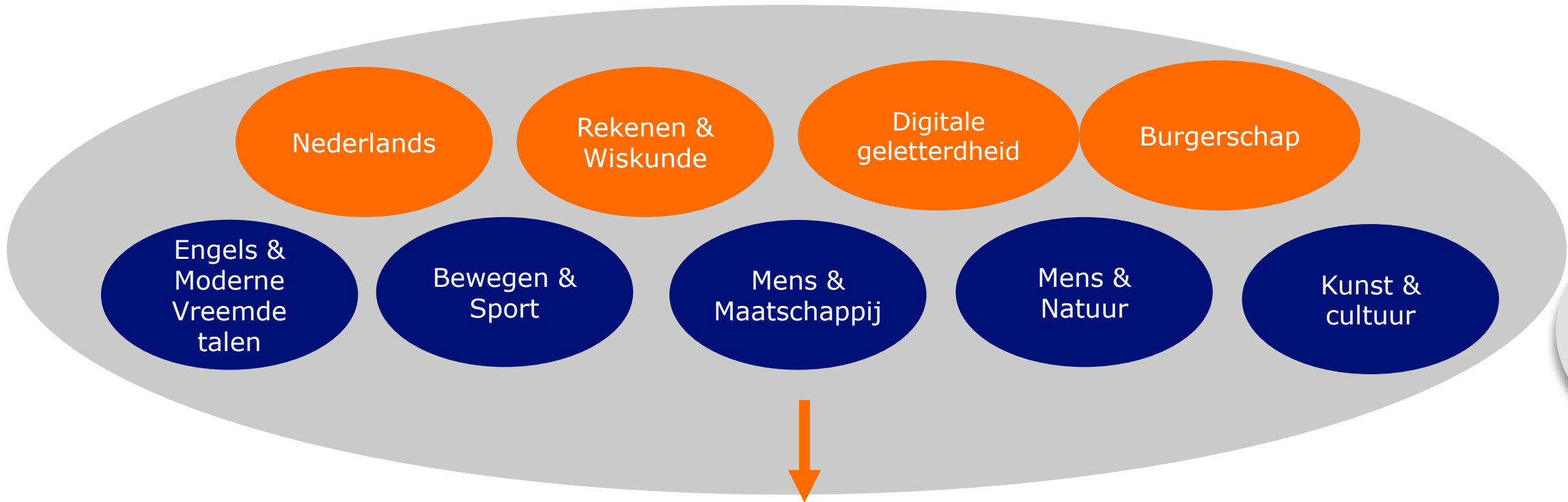
Terugkoppeling feedback

- / Rapportage voor het programmateam
 - / Stand van zaken m.b.t. de kwaliteitscriteria
 - / 'Holistisch' overzicht – vergelijking tussen de leergebieden/vakken wat betreft voortgang, maar ook wat betreft invulling
- / Rapportage voor de ontwikkelteams
 - / Positieve punten en aandachtspunten per kwaliteitscriterium
 - / Adviezen a.d.h.v. goede voorbeelden van andere teams
- / Presentaties op werkochtenden- en middagen van de ontwikkelteams
 - / Tussenbalans: waar staan we en hoe is er invulling gegeven door de verschillende teams aan de verschillende tussenproducten
 - Wat moet er nog gebeuren?
 - Wat valt op?

Overzicht monitoring

- / Monitoren van proces en product
- / Dit gebeurt door 6 monitorleden (i.s.m. 15 expertpouleleden)
- / Aanwezig bij de werkochtenden en middagen
- / In totaal 4 leergebieden en 5 vakken – 9 teams
- / Oplevering 5 tussenproducten per team
- / Elk tussenproduct wordt minstens 1x geanalyseerd en elke oneven ontwikkelsessie (2 daagse)
 - / In totaal dus 45 productrapportages en 45 procesrapportages!

Eén samenhangende set kerndoelen die voldoen aan de kwaliteitscriteria

Eén set kerndoelen voor PO / VO
+ eenduidige karakteristieken

Stationsplein 1
Postbus 502
3800 AM
Amersfoort

+31 033 484 08 40
actualisatieonderwijsdoelen@slo.nl
www.actualisatiekerndoelen.nl

SLO is het landelijk expertisecentrum voor het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. Samen met het onderwijsveld actualiseert SLO de kerndoelen en examenprogramma's. Wil je weten wat SLO nog meer doet? Bezoek onze website www.slo.nl.